

Фросина МИЛКОВСКА

Филолошки факултет „Блаже Конески“

Скопје, Македонија

ПРИКАЗ НА ЖЕНСКАТА СЕКСУАЛНОСТ ВО РУСКАТА КНИЖЕВНОСТ НА КРАЈОТ НА XIX И ПОЧЕТОКОТ НА XX век

Апстракт: Овој труд го анализира приказот на женската сексуалност во неколку дела од руската книжевност од крајот на XIX и почетокот на XX век. Анализата се фокусира на тоа како овие текстови ги одразуваат и ги предизвикуваат социјалните норми преку приказот на женските ликови и нивните сексуални искуства. Притоа, се разгледуваат теми како автономијата, сексуалната самоопределба и психолошката трансформација на женските ликови во контекст на доминантните патријархални структури и социоекономските услови. Главната цел е да се даде нова перспектива за разбирањето на женската сексуалност и нејзината улога во формирањето на женските идентитети во руската литература од овој период.

Клучни зборови: руска книжевност, женска сексуалност, автономија, самоопределување, родови динамики

Вовед

Периодот од 1890 до 1920 година се одликува со драматични промени во Русија. Во контекст на револуционерни движења и феминистички идеи, литературата се преобликувала, воведувајќи женски ликови со поголема автономија и подлабока психолошка разработеност, на тој начин одразувајќи го преиспитувањето на традиционалните улоги и очекувања.

Во „Кројцеровата соната“ Толстој ги разгледува бракот и женската сексуалност преку призма на љубомора и морални конфликти. Лидија Зиновјева-Анибал, пак, во „Триесет и три изрода“ ги истражила лезбијските односи и предизвиците поврзани со женската интимност, додека Зинаида Гипиус во „Куклата на ѓаволот“ посветила внимание на женското осамостојување и интелектуалното созревање. Александар Куприн во „Јама“ сурово ја прикажал реалноста на животите на жените во бордел, откривајќи ја нивната борба и издржливост.

Овие дела посведочиле за време кога општеството се преобликувало, а жените се бореле за афирмација на нивните идентитети и интимни аспекти во општествени рамки. Во овој текст ќе ги истражам поимот на женственоста и неговите разновидни културолошки, општествени и книжевни димензии, со фокус на динамичните промени што се случувале во Русија од крајот на

XIX до почетокот на XX век. Категоријата на женственоста во современата хуманистичка мисла, како што истакнува Кардаполцева, се разбира како „конструкт, формиран од културата на општеството во одредена фаза од неговиот развој, вкоренет од културата во процесот на социјализација на личноста и обликуван како резултат на различни фактори, меѓу кои се општествените, индивидуалните, идеолошките, политичките, етничките, религиозните, етичките и други...“ (Кардапольцева В.Н., 2005)

Токму овие фактори го поттикнуваат и транзитот кон нови сфаќања за женската природа и општествената улога, чија трага особено се забележува во тогашната руска книжевност и култура.

Автономија и сексуална самоопределба

Анализата ги разгледува врските помеѓу женската независност и сексуалната самоопределба, истакнувајќи ги внатрешните конфликти што произлегуваат од обидите да се усогласат личните потреби со општествените очекувања. Преку извадоци и сцени што ги прикажуваат женските искуства и притисоците што ги обликуваат, се отвора можност за подлабоко разбирање на начинот на кој литературните прикази на женската автономија ги одразуваат и ги предизвикуваат општествените норми.

Анализата се фокусира на врските помеѓу женската автономија и сексуалната самоопределба, при што се разгледуваат внатрешните конфликти што произлегуваат од напорите да се усогласат личните потреби со општествените очекувања. Оваа тензија често се одразува во книжевните дела, каде што женските искуства се обликувани од структурите на општествените норми и културни стереотипи. Како што забележува Џудит Батлер: „За да биде угнетен, прво мора да стане разбирлив. Да откриеш дека си фундаментално неразбирлив (навистина, дека законите на културата и јазикот те сметаат за невозможност) значи да откриеш дека сè уште немаш пристап до човечкото. Тоа е како да се зборува само и секогаш како човек, но со чувство дека не си. Тоа е да откриеш дека твојот јазик е празен и дека нема признавање, бидејќи нормите според кои се одвива признавањето не се на твоја страна.“ (Butler J., 2004)

Ова гледиште ја истакнува улогата на општествените механизми на признавање и моќ во ограничувањето на женската способност за самоопределување, бидејќи тие механизми не само што го детерминираат опсегот на прифатливите однесувања, туку и го обликуваат начинот на кој жените се перципираат себеси и како другите ги гледаат. Во овој контекст, признавањето не е само чин на препознавање на индивидуалната вредност,

туку и процес на легитимација што се одвива во рамките на културни и општествени норми, кои честопати ги маргинализираат женските искуства.

Во книжевноста, овие ограничувања се илустрирани преку ликовите чија борба за автономија и самоидентификација ја рефлектира социјалната нееднаквост. Според Кардаполцева, разбирањето на женственоста е невозможно без социјалниот фактор на стратификацијата. Родовата стратификација е процес преку кој родот станува основа на социјалната стратификација. Од одреден момент, речиси во секое општество каде што социјално предвидените карактеристики имаат два родови типа, на едниот биолошки пол му се доделуваат социјални улоги што се сметаат за културно наметнати и помалку важни. Женственоста, како правило, се идентификува со „женското“ и означува намалување на социјалниот и културниот статус, традиционално восприемана како нешто што е културно наметнато и помалку важно во споредба со основните општествени вредности. „Женското“, согласно широко распространетата традиција, се наоѓа надвор од рамките на нормата. Тоа значи дека стереотипското разбирање на женственоста е најмногу поврзано со родовата нееднаквост. (Кардапольцева В.Н., 2005)

Наративите ја осветлуваат динамиката меѓу личните аспирации и наметнатите општествени улоги, разоткривајќи како структурите на моќ функционираат за да го намалат потенцијалот за индивидуална и колективна еманципација. Преку приказот на женските искуства, книжевните дела поттикнуваат критичко преиспитување на доминантните општествени норми, кои ги одредуваат условите за признавање, идентитет и субјективност. На овој начин, литературата станува важен простор за анализа, критика и можност за редефинирање на односите меѓу индивидуата и општеството. Оваа студија овозможува подлабоко разбирање на родовите во контекстот на времето, при што се истакнуваат постојаните борби на жените за афирмација на нивните идентитети и интимни аспекти во општествени рамки. Преку разгледување на начинот на кој ликовите се соочуваат со општествените очекувања и улоги, се откриваат внатрешните конфликти што произлегуваат од обидите да се усогласат нивните потреби со нивните идентитети. Оваа борба е илустрирана преку примери што ги прикажуваат женските искуства и притисоците што ги обликуваат, отворајќи можност за посеопфатно разбирање на начинот на кој литературните прикази на женската автономија ги одразуваат и ги предизвикуваат општествените норми. Анализирајќи како ликовите ги потврдуваат или ги губат своите права, студијата овозможува поцелосно согледување на родовите улоги и стратегии во однос на историскиот период.

Овие теоретски согледувања добиваат појасна димензија во „Кројцорова соната“ од Лав Толстој, каде што се разоткриваат предизвиците со кои се соочуваат жените во општество што формално им ги признава правата, но продолжува да ги согледува како средства за уживање. Толстој пишува „Ну, и вот освобождают женщину, дают ей всякие права, равные мужчине, но продолжают смотреть на нее как на орудие наслаждения“ (Л. Н. Толстой, 1996) (1996) и на тој начин сугерира дека и покрај доделените права, суштинската перцепција за жените не се менува. Толстој прави паралела помеѓу укинувањето на ропството и еманципацијата на жените, нагласувајќи дека вистинското ослободување бара длабоки трансформации во општествените ставови. „...для освобождения женщины нужно, чтобы общественное мнение считало позорным воззрение на женщину как на орудие наслаждения“ потврдува дека општественото мислење е клучен елемент во промовирање или попречување на женската слобода. Анализата дополнително покажува како овие ставови се интернализираат и влијаат врз самоперцепцијата и способностите на жените, особено кога културните норми ја ограничуваат нивната индивидуалност и потенцијал.

Во „Кројцоровата соната“ од Лав Толстој се истражува сложеноста на односот помеѓу формалното признавање на женските права и општествената перцепција која ги задржува жените во улоги на „средства за уживање“. Толстој посочува дека вистинската еманципација бара промени не само во законите, туку и во длабоко вкоренетите општествени ставови. Како што забележува Надежда Мелникова, предодреденоста на женската судбина, чија „програмираност“ е длабоко вкоренета во свеста дури и кај оние жени кои ги отфрлаат општествените норми, води до тоа дека „кршењето на општествените канони од страна на жените доведува само до физички или душевни повреди, но не и до слобода“. (Мельникова, Н. Н., 2011) Ова ја дополнува критиката на Толстој, нагласувајќи дека општествените ограничувања не исчезнуваат со формалното ослободување, туку продолжуваат да влијаат врз женската самоперцепција и можноста за вистинска автономија.

Слични интереси за општествените очекувања и женската индивидуалност се јавуваат и во „Триесет и три изрода“ од Лидија Зиновјева-Анибал, каде што внатрешните борби на ликовите се обременети со притисоците наметнати од средината. Воспитувана и обликувана од очекувањата за женственост и брак, Вера истовремено е свесна за кривката на своите односи и за тензијата помеѓу сопствените стремежи и културните предрасуди. Контекстот на нејзиното созревање, во амбиент кој ги нагласува изгледите, статусот и бракот како поважни од

личните афинитети, покажува дека женската автономија често зависи од способноста на поединецот да се ослободи од интернализираните модели. Уметноста служи како засолниште и средство за самоизразување, при што опишаните сцени на повлекување и вежбање улоги даваат пример за тоа како творечкиот чин овозможува простор за поинакво самоопределување, надвор од доминантните стандарди.

Наспроти овој контекст, економските односи и социјалната позиција играат клучна улога во дефинирањето на степенот на женската слобода, што е посебно нагласено во „Куклата на ѓаволот“. Тука, ликот на Лита иронично ужива поголема слобода токму поради тоа што останува невидлива за општеството, ограничена од својата економска и социјална улога, но ослободена од строгите морални надзори на повисоките класи. Љубопитноста и интеракцијата со литературата се покажуваат како суптилен отпор и средство за проширување на личниот хоризонт. Истовремено, жените од повисоки социјални класи, иако формално послободни да изразат одредени желби, се соочуваат со тесни морални граници, кои го дефинираат она што се смета за прифатливо однесување.

Ситуацијата прикажана во „Јама“ на Александар Куприн го истакнува влијанието на економските фактори и општествените хиерархии врз женската сексуална самоопределба. Паша е претставена како жена која свесно ја избира својата позиција во борделот, не само поради економски притисоци, туку и како простор за слободно истражување на своите желби, надвор од официјалниот морал кој ограничува. Така, борделот станува место каде што традиционалните очекувања се преиспитуваат, а некои жени пронаоѓаат специфична форма на автономија. Сепак, оваа форма на автономија е условена и ограничена, што се гледа во ликовите како Ана Марковна, кои не се во можност да управуваат со сопствениот економски и телесен интегритет, туку зависат од трансакциите и интересите на другите.

Сите овие примери заедно упатуваат на тоа дека женската слобода и сексуална самоопределба во руските литературни дела од крајот на XIX и почетокот на XX век се условени од меѓусебната поврзаност на општествените, економските и културните фактори. И покрај формалните права, општествените ставови честопати остануваат длабоко вкоренети и отпорни на промена, задржувајќи ги жените во улоги што ги осиромашуваат нивните можности за вистинска автономија. Литературата не само што ги одразува историските околности, туку и овозможува длабинско преиспитување на културните вредности. Преку овие наративи, се открива дека борбата за самоопределба е процес на постојано преиспитување и отпор, каде што жените се обидуваат да ги надминат наметнатите

ограничувања и да ја пронајдат својата позиција во светот. На овој начин, книжевноста се јавува како инструмент за подлабоко разбирање, критика и можност за промена, покажувајќи дека женската слобода е дел од поширокиот контекст на општествени трансформации и еволуција на родовите улоги.

Приказ на женското тело

Приказот на женското тело во литературата овозможува појасно разбирање на начинот на кој општествените вредности и родовите динамики на времето се огледуваат во книжевните дела. Истражувајќи ги различните призми преку кои е претставена женската форма, анализата го нагласува еротизирањето на женското тело, кое истовремено е и величано и сведувано на предмет. Оваа дихотомија отвора можност за подлабоко разбирање на тоа како литературата придонесува за конструирање на женските искуства и улоги. Преку анализа на извадоци и сцени, текстот го истражува влијанието на ваквите прикази врз женскиот идентитет и ја открива врската помеѓу еротизацијата на женското тело и пошироките општествени импликации. Со тоа, се отвора простор за преиспитување на улогата на телото во формирањето на родовите стереотипи и општествените очекувања.

„Кројцорова соната“ го става фокусот на женското тело како централна тема. Извадокот: „В ней сделалась какая-то вызывающая красота, беспокоящая людей. Она была во всей силе тридцатилетней нерожавшей, раскормленной и раздраженной женщины. Вид ее наводил беспокойство....“ (Л. Н. Толстой, 1996) го истакнува размислувањето дека вредноста на жената често се поставува на пиедестал само заради нејзината убавина, при што таа убавина има вредност додека се смета за чиста, млада и „недопрена“. Ваквиот израз на убавината не само што ја нагласува физичката привлечност, туку и го вади на површина немирот и стравот што истата го создава кај другите. Авторот на овој начин укажува дека женското тело служи како спектакл за машко уживање, но истовремено предупредува дека станува опасно кога жената станува свесна за својата сексуална моќ и почнува да ја користи за свои цели. Ваквата состојба ја доведува жената до осуда не поради самата привлечност, туку поради нејзината способност да привлече машко внимание и со тоа да предизвика немир, конфликти и ривалства, не само меѓу мажите и жените, туку и меѓу самите жени. Општеството, кое овозможува блиски интеракции и социјални настани, создава услови каде убавината и привлечноста се

претвораат во оружје за влијание, предизвикувајќи љубомора и тензии. Така, се поставува прашањето за улогата на општествените норми во обликувањето на личните односи и за тоа како овие норми можат да ги засилат конфронтациите помеѓу поединците.

Преминувајќи кон „Триесет и три изрода“ од Зиновјева-Анибал, женското тело е претставено преку призма на ранливост и еротика, изразувајќи ја неговата нежност и сензуалност. Поврзувањата со природата, како што е фразата „Как гроздја золотого винограда и на нив упавшије два лепестка бледно-алой розы“ (Л. Д. Зиновјева-Анибал, 1999), го прикажуваат женското тело како зрело за посакување, како плод што носи еротска димензија. Но, убавината не е само биолошки дар; таа може да се научи, да се развие и да се обликува. Изјавите од типот „Я тебя научу самой себе. Я тебя сделаю прекрасной, потому что я прекрасна.“ (Л. Д. Зиновјева-Анибал, 1999) подразбираат дека жената може да се ослободи од општествените ограничувања преку свесно обликување на својот изглед и идентитет. Сепак, оваа убавина останува минлива и поврзана со минливоста на времето, како што укажува Вера додека плаче: „Все неверное на земле. И красота тоже. Ты состаришься.“ (Л. Д. Зиновјева-Анибал, 1999). Овие размисли го потенцираат комплексниот однос меѓу женската убавина, личниот идентитет и општествените очекувања, при што убавината не е само причина за восхит, туку и повод за критичко преиспитување на нејзината суштина.

Понатаму, во „Куклата на ѓаволот“ женските ликови се справуваат со сопствениот поглед кон убавината, која е директно поврзана со чистотата, автентичноста и внатрешните вредности. Верка, слугинката, смета дека убавината треба да биде природна и неукрасена, отфрлајќи ги костимите и маските кои, според неа, ја изобличуваат вистината. Со тоа, се укажува дека убавината произлегува од самото тело и неговата внатрешна состојба, а не од надворешни украси. Моралната и духовната чистота се поставуваат како клучни елементи за вистинско разбирање на убавината. Од друга страна, машката перцепција во ова дело останува површна, концентрирана врз физичките атрибути на жената и нејзиното поведение. Јуриј, на пример, го оценува карактерот на жената според нејзиниот изглед, а разочарувањето се јавува кога таа не ги исполнува очекувањата засновани на надворешната убавина. Со ова, се потврдува дека општеството фаворизира надворешност, занемарувајќи ги карактерните особини или емоционалните состојби на жената.

Во „Јама“ се додава уште една димензија на оваа тема, прикажувајќи ја убавината како тесно поврзана со идејата за достапност и сексуална

желба. Размислите на ликовите откриваат дека физичката привлечност е дополнително засилена од перцепцијата за лесна достапност, како што е кажано во: „Красота этой женщины вместе с мыслью о ее ежеминутной, совсем легкой доступности волновала их воображение.“ (А. И. Куприн., 1958) Ова укажува дека женското тело не се вреднува само како естетска појава, туку и како нешто што може да се „поседува“ или да се контролира, а возбудата произлегува од самата леснотија на таквото поседување. Така се истакнува дека еротизацијата на женското тело често е поврзана со идејата за моќ, контрола и остварување на машките желби, засилени од контекстот во кој жената се смета за лесно достапен ресурс.

Приказот и еротизацијата на женското тело во овие книжевни дела функционираат како одраз на пошироките општествени вредности, родовите односи и економските услови од крајот на XIX и почетокот на XX век. „Кројцорова соната“ на Толстој покажува дека жената се вреднува според надворешниот изглед и „чистотата“, поставувајќи ги темелите за разбирање на патријархалните структури. „Триесет и три изрода“ ја поврзува женската убавина со еротиката и личната слобода, предупредувајќи на минливоста и ранливоста на оваа вредност. „Куклата на ѓаволот“ ја потенцира важноста на внатрешните стандарди и чистотата, во судир со површните машки критериуми. „Јама“, пак, ја вади на виделина економската и сексуална димензија, каде што убавината е стока, а контролата врз телото на жената станува дел од поширокиот социјален и економски пејзаж.

Преку овие различни примери станува јасно дека женското тело е повеќе од визуелен објект; тоа е централно поле каде што се среќаваат општествените, економските, моралните и родовите кодекси. Жените се соочуваат со објективизација, дехуманизација и комодификација, но истовремено и со можности за преиспитување на својата улога и позиција. Иако овие текстови истакнуваат заеднички теми на ранливост и објективизација, тие нудат и уникатни перспективи за женското искуство, одразувајќи ги различните културни и историски контексти во кои се создадени. Така, литературата не само што ја констатира објективизацијата, туку и преку сложените прикази на женските тела отвора можност за критичко преиспитување на општествените стандарди, културните норми и можноста за редефинирање на женскиот идентитет надвор од наметнатите рамки на времето. Преку овие наративи, читателите добиваат можност да согледаат како телото влијае врз конструирањето на родовите стереотипи, да ги преиспитаат своите ставови и да ја разберат историската условеност која и денес влијае на нашите перцепции, вредности и односи.

Психолошка трансформација

Психолошката трансформација, поврзана со женската сексуална потреба, го насочува вниманието кон начинот на кој литературните дела ги прикажуваат овие процеси како катализатори за длабоки лични промени. Фокусот е на тоа како ликовите се соочуваат со своите сексуални потреби и општествените очекувања кои го обликуваат нивниот идентитет, притоа откривајќи начини на кои женските желби функционираат како извор на сила, но истовремено можат да бидат причина за внатрешни конфликти и општествени осуди. Намерата е да се разгледаат подлабоките психолошки процеси кои ги водат женските ликови и да се анализираат општествените и културните контексти коишто ги формираат женските искуства.

Во „Кројцера соната“ на Толстој, разбирањето и прифаќањето на сопствените сексуални желби доведуваат до лична слобода, но истовремено се истакнуваат и опасностите на оваа динамика на моќ. Женската сексуалност е прикажана како извор на сила и самостојност, но и како средство за потчинување. Авторот посочува дека жените можат да влијаат врз мажите преку својата привлечност, а така стекнатата моќ, како што укажува цитатот: „...она действуе на чувственностъ мужины... овладеет этим средством... приобретаетъ страшную власть надъ людьми“ (Л. Н. Толстой, 1996) може да доведе до морална деградација и злоупотреба. Овој поглед ја отсликува напнатоста меѓу сексуалната автономија и патријархалните општествени норми, нагласувајќи дека гледањето на жената како инструмент за задоволство всушност ја ограничува нејзината слобода. Толстој признава дека односите засновани исклучиво на физичка привлечност остануваат површни, а вистинската еманципација бара подлабоко препознавање на сопствените емоции и интимни потреби.

Аналогно на тоа, „Триесет и три изрода“ од Зиновјева-Анибал ја прикажува врската меѓу идентитетот и сексуалната желба како катализатор за самоспознание. Повторувачките формули, како „Тридцать три любовницы. Тридцать три Царицы... И все я! И все я!“ (Л. Д. Зиновьева-Анибал, 1999), ги одразуваат множества аспекти на личноста што произлегуваат од сексуалните искуства. Ваквата динамика овозможува ликовите да признаат своите желби и да ги прифатат како дел од својот идентитет, притоа ослободувајќи се од општествените ограничувања. Судирот меѓу општествените очекувања и личните чувства се претвора во можност за раст. Вера, на пример, низ своите трагедии наоѓа спасение и смисла, признавајќи дека прифаќањето на минливоста на убавината и љубовта води до поголема длабочина на самоспознание. Преку оваа

преобразба, ликовите стануваат херои на сопствените приказни, а не жртви на околностите.

Слични трансформации се прикажани и во „Куклата на ѓаволот“ од Гипиус, каде што фокусот е ставен на дихотомијата меѓу општествените улоги и личниот идентитет. Ликот на Лита ја отелотворува младешката невиност и свесност, која ја надминува површинската претстава за женственоста. Описот на Лита како девојка која „знает и разбира повеќе, чем говори“ ја истакнува нејзината способност да ги препознае своите вредности и да ги сочува, иако општеството настојува да ја смести во одредени рамки. Како што станува посвесна за својата сексуалност, таа напредува кон поавтентичен идентитет, покажувајќи дека ослободувањето доаѓа од себеприфаќање и препознавање на сопствените желби. Овој процес на спознавање ја оспорува тенденцијата жените да се перципираат како пасивни учесници, а не како активни агенти во сопствениот живот.

Во „Јама“ од Куприн, каде што поимите љубов, поседување и интимност се преиспитуваат во контекст на сурова социјална реалност, општествените норми ја извитоперуваат перцепцијата за љубовта и сексуалноста, оставајќи ги жените заробени во циклус на површен романтизам. Во примерот со Љубка, која првично обезличено го нуди своето тело на многу мажи, интеракцијата со Лихонин претставува пресврт. Преку емотивната поврзаност со него, таа почнува да ја разбира сопствената сексуалност и да бара нешто повеќе од физички контакт – желба за искрена љубов и емоционална сигурност. Промената од трансакциско задоволување кон врска изградена на заемна наклонетост покажува дека еманципацијата е можна, иако сложена, кога индивидуалните желби се ставаат пред општествените стереотипи. Овој пат кон себеприфаќање и кон поавтентично живеење на сопствената сексуалност е полн со осаменост, очај и болни спознанија, но токму преку овие искуства се навестува можноста за вистинска психолошка преобразба.

Особено значајна е темата за грешноста и надминувањето на автосликата за грешница, која длабоко влијае врз психолошката состојба и самоперцепцијата на жената. Како што посочува Мелникова, „Грешниците не се само проститутките и „заведените и напуштените“, туку и неверните жени (учеснички во прељуби), и „камелиите“ (дамите од полусветот, љубовниците), како и хероините што стапиле во врска со инцестуален карактер.“ (Мельникова Н.Н., 2011:4) Оваа категоризација ги става жените во ограничувачки рамки на општествена осуда, каде чувството на вина и морална дискредитација стануваат значајни препреки на патот кон себеприфаќање. Преку уметничкото претставување на овие теми,

литературата нуди не само критика на општествените предрасуди, туку и визија за надминување на стигмата. Женските ликови што се соочуваат со својот статус на „грешници“ и го преиспитуваат значењето на грешноста успеваат да ја трансформираат оваа автослика во извор на внатрешна сила и еманципација.

Преку овие примери, различните литературни дела потврдуваат дека признавањето и прифаќањето на женската сексуалност може да биде моќна движечка сила за лична трансформација. Иако општествените норми, патријархалните очекувања и економските притисоци често ги спречуваат жените да го остварат својот потенцијал, прикажаните ликови демонстрираат дека соочувањето со сопствените желби и нивното длабоко разбирање отвораат пат кон подлабоко самоспознание и поголема емоционална слобода. На тој начин, овие текстови не само што ги евидентираат пречките на патот кон женската еманципација, туку истовремено нудат и визија за надминување на ограничувањата. Сфаќањето на женската сексуалност како двигател на психолошка преобразба открива богата таписерија на искуства, покажувајќи дека разбирањето на нечија сексуалност е и длабоко лично и универзално искуство. Преку своите преобразби, овие женски ликови ги предизвикуваат општествените норми, ги враќаат своите идентитети и создаваат можност за сопствено ослободување, истакнувајќи ја важноста на самоприфаќањето и емотивната интимност во процесот на индивидуален развој

Заклучок

Женскиот принцип, како што пишува англискиот истражувач Џо Ендру, е истовремено посакуван и опасен, создавачки и разорувачки, два огледални облика: сестрата Дева и вештерката, Мајката и Заводничката – дефинирани преку нивната сексуалност. Жената е истовремено и ангел и демон. Сепак, секогаш се соочуваме со проекција, со одраз на машката психа. Во прозата од XIX-XX век, сексуалноста е камен-темелник на женското постоење. (Јоџе А., 1993)

Во овој контекст, анализата на женската сексуалност и нејзиниот одраз во литературата од крајот на XIX-тиот и почетокот на XX-тиот век не може да се разбере без да се разгледа како општествените и културните променливи фактори влијаеле на начинот на кој се перципираа женската улога. Во периодот кога руската литература ги истражувала овие теми, бурните социјални и политички промени, како и вистинскиот судир меѓу традицијата и модерноста, играле клучна улога во дефинирањето на

новите женски идентитети. Жените биле подложени на различни видови опресија, но истовремено и на нови можности за самоизразување и самоопределување. Сосема природно, оваа компликација на друштвените и индивидуалните процеси се одразува и во книжевните дела на авторите од овој период, кои ја ставиле сексуалноста на жената во центарот на своето внимание, критикувајќи ја постојната социјална конструкција на родот.

Анализата на приказот на женската сексуалност во руската литература од 1890 до 1920 година открива длабоки увиди во родот, автономијата и самоопределувањето за време на значајни социополитички превирања. Избраните дела од овој период ја отсликуваат сложеноста на женските искуства, откривајќи како желбите и репресиите ги одразуваат длабоките општествени и културни промени. Литературата често се спротивставувала на доминантните културни очекувања, користејќи го прикажувањето на женските аспекти за да ги преиспита и критикува строгите дихотомии на доблеста и порокот наметнати врз жените. Преку прикажувањето на женски ликови што навибираат во овие опресивни средини, авторите ги поставуваат во преден план противречностите, покажувајќи како притисоците влијаеле врз животот, мислите и дејствата на жените.

Овој процес на реконструкција на женската сексуалност во литературата од овој период не се ограничува само на обележување на женските тела, туку исто така служи како поле за длабоко истражување на општествените и политичките структури што го обликуваат и го контролираат сексуалното самоопределување. Ликовите на жените во овие дела често се опишани како агенти на својот сопствен живот, но истовремено се и производи на општествени и историски услови, кои не им дозволуваат целосно ослободување. Тие истовремено се симболи на отпор и присила, на тежнеење кон независност и на постојаната контрола што ја врши општеството. Токму овие парадокси ја прават литературата од овој период мошне моќен инструмент за разбирање на сложените механизми на родовите улоги и сексуалноста во историскиот контекст. Централна тема на овој труд е анализата на психолошките и емотивните последици од овие социјални притисоци. Борбите на ликовите истакнуваат не само потрага по личен идентитет, туку ја покажуваат и пошироката потрага по егзистенцијално значење во свет што брзо се менува. Во општество што се соочува со промени и модернизација, женските ликови не само што се соочуваат со внатрешни конфликти, туку и ги разбираат и ги приспособуваат своите улоги во поширок социјален контекст.

Врската помеѓу личните и социјално наметнатите конфликти ја открива динамиката што влијаела врз менталното и емотивното здравје на жените, прикажувајќи како специфичните историски и културни контексти од овој период одиграле клучна улога во обликувањето на овие литературни прикажувања на женската сексуалност.

Литературата од овој период служи како важен историски документ, кој ги бележи промените во парадигмите на родот и отвора простор за проучување на начини на кои овие теми влијаат врз современите дискурси за родот. Преку овие дела, добиваме увид во тековните предизвици и напредокот во полето на родовата еднаквост. Анализата на овие текстови го збогатува нашето разбирање за културните и општествените динамики што ги обликувале родовите односи, откривајќи ги предизвиците со кои жените се соочуваат во општество сè уште под влијание на историски норми.

При анализата на женските ликови во руската литература во овој период, станува јасно дека наративниот глас играл значајна улога во пренесувањето на социјалните ставови и внатрешните конфликти поврзани со родот и со личната слобода. Описот на женските ликови варира од личен и интроспективен до критички и морализаторски, одразувајќи ја социјалната амбивалентност кон еманципацијата на жените и нивното самоопределување.

Библиографија

- Кардапольцева В.Н. Женщина и женственность в русской культуре. Екатеринбург: Урал. гос. горн. ун-та, 2005 (Полигр. предприятие Аграф). 432 с.
- Савкина И. Два текста о «старой деве»: столкновение дискурсов («Библиотека для чтения», 1838, т. 27) // Женщина и культура: Материалы конференции. М.: ИЦ НЖФ, 1997. С. 9.
- Мельникова, Н. Н. (2011). Архетип грешницы в русской литературе конца XIX – начала XX. Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова, Москва, Россия.
- Л. Н. Толстой. (1996) Собрание сочинений в восьми томах. Москва: Лексика
- Л. Д. Зиновьева-Аннибал. (1999) Тридцать три уroda: Роман, рассказы, эссе, пьесы. Москва: Аграф
- З. Н. Гиппиус. (1996) Чертова кукла Жизнеописание в 33-х главах. Москва: Панорама

А. И. Куприн. (1958) Собрание сочинений, том пятый. Москва: Государственное издательство художественной литературы

J. Butler, (2004). Undoing gender. Routledge.

Andrew, Joe: Narrative and Desire in Russian Literature, 1822-49.: The Feminine and the Masculine. Masmillan, London, 1993, p. 5.

Frosina Milkovska

Faculty of Philology “Blaze Koneski”

Ss. Cyril and Methodius University, Skopje, N. Macedonia

DEPICTION OF FEMALE SEXUALITY IN RUSSIAN LITERATURE AT THE END OF THE 19TH AND THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

Summary: This study examines how female sexuality is portrayed in Russian literature at the turn of the 19th to the 20th century, focusing on works by authors such as Tolstoy, Zinaida Gippius, Lydia Zinovyeva-Annibal, and Alexander Kuprin. It highlights how literary texts both reflect and challenge prevailing patriarchal norms by depicting women's sexual desires, autonomy, and self-determination against the backdrop of rapid social, economic, and cultural changes. By exploring themes such as the objectification and eroticization of the female body, psychological transformations prompted by sexual awareness, and the struggle between personal identity and societal expectations, the analysis reveals literature's role in questioning traditional gender roles. Ultimately, these works offer insight into the evolving understanding of female sexuality during a time of profound historical upheaval and set the stage for reevaluating gender dynamics in both past and present contexts.

Key words: Russian literature, female sexuality, authonomy, self awereness, gender dynamics.